

## Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT  
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio  
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

## OBICEIURI ARHAICE

Elena BUICĂ-Toronto

În adâncul ființei noastre simțim o intimă legătură cu scurgerea timpului făcută în deplină tăcere, care se așterne peste tot și peste toate, oricât de durabil ar fi ceva. Totul e limitat în timp, azi devine ieri, mâine devine azi și timpul fuge depășind măsura simțurilor noastre. Cea mai apropiată schimbare o vedem și o simțim pe însăși ființa noastră și apoi pe tot ce ne înconjoară până la orizontul îndepărtat, încât ne vine să strigăm ca în cântecul interpretat de Corina Chiriac: „Opriți timpul!”, mai ales când avem senzația că trăim doar o secundă față de infinitatea timpului. Și dacă omul nu-și poate salva propria ființă, încearcă să păstreze și să transmită viitorimii câte ceva din aspectele care au fost cândva parte a vieții trăite cu intensitate. Dând curs unui asemenea gând, m-am îndreptat spre universul arhaic, alegând trei localități, din trei puncte diferite ale țării noastre: Ineu de Criș din nord-vest, Talmaciu, din centru și Țigănești, din sud.

**Ineu de Criș.**

Ca să scap de prigoana comunistă, în anul 1952 m-am ascuns în Ardeal, într-o comună, la mai puțin de 20 km. de Oradea, așezată sub un deal și cam izolată, numită Ineu de Criș, deci alt Ineu decât cel din județul Arad, localitate mult mai mare și mai cunoscută. Acolo au fost primii mei ani de învățământ. La început m-a izbit puternic limbajul vechi. Apoi au năvălit cu duiumul și altele. Nu înțelegeam mai nimic din ceea ce vorbeau oamenii. Credeam că am surzit și că nu am băgat de seamă cum s-a produs acest defect. Gazda mea, nana Măriuța, o femeie inteligentă și cu simțul umorului, îmi tălmăcea uneori destul de năstrușnic ceea ce nu înțelegeam. De-abia instalată la ea în gazdă, numai ce aud o tobă bătând îndelung pe ulița satului. O întreb ce-i asta și mi-a spus că este chișbirăul satului, Poly baci, care dobălește, adică e trimisul de la primărie cu comunicări. Cam după un sfert de oră de bătut toba îl aud:

”Se aduce la cunoștință publică:

Întâia oară:

că la dimineață să nu țupe nime marhăle în legheleu, între Ineu și Husasău, c-or veni cotunele și-or trage cu plumbe de-alea grele.

A doua oară...”

Apoi nana Măriuța mi-a explicat ce-a zis. Oamenii să nu trimită vitele la păscut pe imaș între Ineu și Husasău – satul vecin – fiindcă vine armata să facă trageri. Dar nu numai limbajul era diferit, ci și felul de a comunica. Tonul era ținut înalt și egal, fără răsuflare până la ultima silabă când îl cobora scurt cu 5-6 note, sunând oarecum ca un ordin. În timpul războiului anunța zilnic, plin de mândrie, câți ruși au murit răpuși de vitejia soldaților români. Când a fost întrebat de ce nu anunță și câți români au murit, Poly baci a răspuns scurt: „Asta spune dobălașul rușilor”. Cine știe, am gândit eu, poate că aveau și rușii dobălașii lor.

**Talmaciu**

O prietenă din Talmaciu, lângă Sibiu, localitate în care trăiesc și mulți sași, îmi spunea amuzându-se că și la ei era un astfel de dobălaș care anunța pe un ton special și cu toată seriozitatea, uneori și foarte inventiv. Anunțând o ședință la căminul cultural, știind că românii nu erau așa punctuali ca sașii, a găsit soluția. Deși ședința începea pentru toată lumea la ora șase, el anunța: „Ian` sară îi adunare cu tăt satu` la căminu` cultural; rumânii la ora cinci, sașii la ora șasă.”

**Țigănești**

În Țigăneștiul meu natal, din județul Teleorman, știrile de la primărie se făceau cu goarna. Dar de pe aceste plaiuri voi prezenta mai pe larg un obicei arhaic, despre cum se căsătoreau tinerii odinioara.

După mulți ani de absență, în anul 1980, am făcut o vizită Tigăneștiului meu drag. Am rețrăit momente desprinse din modul de viață arhaic.

Pe vară-mea Gherghina n-o mai văzusem de foarte mulți ani, poate din anii copilăriei. Când veneam acasă în vacanțe, sau prin scrisori, mama mă ținea la curent cu evenimentele din sat. "S-a măritat Gherghina cu unu` din Brânceni", "B Gherghinei are un băiat și bărbatul i-a plecat a în armată pe trei ani". După un timp: "S-a întors bărbatul Gherghinei și au alungat-o de acasă, dar nu i-au dat și copilul. Și iarăși după un timp, mama îmi scria: "Gherghina s-a măritat a doua oară în Poroschia."

După un timp, ajungând în Țigănești, m-am dus în comuna Poroschia, în vizită la Gherghina, unde am fost primită cu drag. Cum am ajuns în gospodăria lor, mi-am dat seama că sunt niște buni gospodari. Am admirat hărnicia și priceperea lor pentru a-și așterne o viață cât mai bună. Soțul ei, Lică, un om foarte prietenos, cu suflet deschis, cu multă voie bună și cu vorbă răspândind pace și bună înțelegere. Mi-am spus păreri admirative despre Lică și Gherghina a confirmat că are un soț foarte bun și cu rețineră, a mai complotat cu câte ceva din meritele lui. "Să-l auzi cum cântă din gură pe la nunți, zici că e Liviu Vasiliță. Nici un "gurist" nu cântă ca el. Unele cântece le face el. A venit de mai multe ori Liviu Vasiliță la el să-i ceară cântece."

Atunci mi-a venit în minte o întrebare:

- După un nenoroc ca cel pe care l-ai avut cu primul tău bărbat, cum ai întâlnit norocul cu cel de al doilea bărbat așa de bun? V-ați cunoscut cu mult înainte sau a fost o înțelegere între părinți?

Știam că se obișnuia ca părinții să se înțeleagă între ei și numai ei să decidă cu cine trebuie să se căsătorească copiii lor. Tinerilor li se comunica doar hotărârea și ei se supuneau acestei decizii. La o dată stabilită, se făcea pețitul. Veneau părinții însoțindu-și băiatul la casa fetei. În timpul discuțiilor, fata stătea în altă cameră. Când totul era terminat, chema și fata care stătea în picioare după ușă. Li comunica de ce au venit, ca și când atunci afla pentru prima dată și apoi o întreba dacă e de acord. Fata trebuia să fie supusă părinților și să spună DA. Atât era tot ce avea de spus până la plecarea pețitorilor.

Căsătoriile se stabileau după numărul pogoanelor și după neam. Gherghina avea ambele atuuri, așa că mă așteptam ca să-i fi găsit părinții pe cineva de același rang cu ea.

Dar, spre mirarea mea, ca răspuns la întrebare, o văd pe Gherghina încurcată. Își pune capul în pământ și îmi spune:

- Nu pot să-ți spun. Mi-e rușine.

Eu am insistat, dar Gherghina arăta foarte fâstăcită.

A intervenit Lică:

-Hai Gherghino, spune-i, de ce să-ți fie rușine? Gherghina tace.

-Dacă nu vrei să-i spui tu, îi spun eu.

-Bine, lasă, îi spun eu. Când eram acasă la părinți, după ce mă alungase bărbatul dintâi, am văzut că cineva se uita la noi în obor (curtea casei) și câteodată fluiera, dar nu știam cine este. Într-o seară am văzut că au venit doi inși să mă pețescă, nu-i cunoșteam. Eu am stat în odaia alăturată, cum era obiceiul și când m-au chemat să mă întrebe dacă vreau să mă mărit, am ridicat ochii și când l-am văzut, mi-a plăcut, era frumos și avea părul "ondolat" și dat cu briantină. Frati-su mi s-a părut urât, parcă nici nu erau frați, dar de el nu îmi păsa. Am spus DA și părinții mi-au spus să îmi pun niște lucruri într-o bocceluță și să mă duc în Poroschia. Am plecat cu ei în noapte pe jos cei 6-7 kilometri de la Țigănești la Poroschia...

Și în timp ce Gherghina urma firul întâmplărilor, în fața ochilor, eu parcă o vedeam încă tânără, cu bocceluța în mână, mergând desculță cum era obiceiul chiar și la oamenii mai înstăriți, călcând apăsat ca să sublinieze vigoarea și hotărârea. Mergea tăcută, între cei doi bărbați care nu mai aveau nici ei prea multe de povestit. O văd mergând în noapte și la propriu și la figurat. Nu știa ce o așteaptă. Știa că lasă în urmă o mare suferință. Se măritase la 14 ani. Așa era obiceiul, fetele să se mărite cam pe la 14-15 ani. Și băieții se însurau foarte tineri. Se însurau înainte de a pleca în armată, ca să lase acasă o mână de lucru în locul lui. Și ea a stat acolo așteptând bărbatul, muncind din greu, crescând baietele și îndurând cuvintele grele ale socrilor care nu o iubeau. După ce s-a întors bărbatul ei din armată, a fost alungată cum alungi un câine. A trebuit să se despartă de copil și nu mai avea voie să îl țină la piept, nici măcar nu a mai avut voie să îl vadă. Trebuia să fie ca și moartă pentru el ca să se poată atașa mai repede de mama adoptivă.

Mergând acum pe drum, știa ce a lăsat în urmă, dar nu știa ce o așteaptă. Și prin întunericul nopții încerca să deslușească ceva din ce va fi cu viața ei. Îi părea bine că a cerut-o de nevastă un băiat care i-a

placut la prima vedere, dar nu știa absolut nimic despre el, ce-i place, ce nu-i place, ce "sucă" are, ce "melic" ... Totul era adâncit în străfundurile necunoscutului, în noaptea cea neagră. Adeseori viața este o poveste cu enigmele, necunoscutele și drumurile sale nebănuite.

Apoi am auzit-o ducând firul povestirii mai departe.

- Am ajuns în fața casei și parcă cineva m-a lovit cu leuca în cap când am auzit pe cel cu părul "ondolat:" Noapte bună și vă doresc să aveți noroc". Uluită, l-am întrebat:

- "Dar nu cu tine mă mărit?"

- "Nu, Gherghino, eu sunt însurat și am copii. Am fost doar în peșit pentru fratele meu, Lică. Cu el te măriți. Bună seara, și casă de piatră și să vă dea Dumnezeu bună înțelegere!" Și a plecat râzând. Am rămas acolo locului. Atunci Lică m-a luat cu vorba bună și mi-a spus: "Gherghino, eu acum înțeleg ce e cu tine. Dar nu te mai pot duce acasă, e prea târziu și nici tu nu poți să te duci singură. Stai aici ai dormi în odaia de la drum și eu am să dorm în odaia ailaltă. Tu te gândește până mâine dimineață, că nu mai e mult, dacă vrei să te măriți cu mine sau nu. Dacă nu vrei, mâine te duc acasă, dar să știi că mie-mi place de tine." Așa am făcut. Nu am dormit toată noaptea de supărare și am stat și m-am tot gândit. Îmi venea să fug acasă. Dar unde să pleci așa ca nebuna, era „miază” nopții și să mergi tu, femeie singură, așa o distanță mare? Dar omul asta, Lică, îmi vorbise așa cu vorba bună... Apoi mi-a venit în minte că el poate e trimisul lui Dumnezeu pentru mine, pentru câte am avut de suferit. A fost scurt timp de gândire și de frământare, dar mie mi s-a părut un veac. Au început să se verse zorile și l-am auzit pe Lică cum treblăuia prin curte, apoi a pus masa de dimineață și m-a chemat să măncam. Încă nu știam dacă nu fug de noroc, căci pe el îl vedeam om harnic și mi-a plăcut și cum a zis să stau noaptea și să mă gândesc. Mie îmi era mai mult necaz fiindcă începuse să îmi placă de fratele lui. Ce păr frumos avea... și dat cu briantină!

La masă, Lică nu m-a întrebat nimic, dar știam că așteaptă răspunsul meu. În timp ce măncam, cu ochii în jos, i-am spus doar atât: "Rămân". M-am gândit că Dumnezeu o să aibă grijă și de mine, fiindcă eu nu am făcut rău nimanui și prea am suferit mult. Poate că El a vrut să mă încerce ca să îmi dea mai târziu o viață mai bună. Și așa a și fost și mă închin și li mulțumesc și-n culcare și-n sculare. De multe ori stau și mă gândesc cum am vrut în seara aia să plec acasă și să fug de noroc. Dar norocul își are legile lui. Când vrea să fugă de tine, fuge și nu-l poți prinde și când e să-ți stea în cale, tu îi dai cu piciorul și el se ține după tine."

Am plecat a doua zi de la ei îmbrățișându-i cu iubire și încărcată cu fel de fel de bunătăți. Și asta e un obicei străvechi la noi. Să nu plece omul cu mâna goală ca de la casă pustie. Nu de puține ori am revenit cu plăcere la fondul vechi, arhaic, al modului de viață al țăranilor noștri. Deși scurgerea ireversibilă a timpului, vârtejul nemilos al comunismului, dar și pătrunderea tehnicii la sate au adus multe schimbări, totuși, când te întorci pe locurile copilăriei, tot mai simți, într-un fel sau altul, izul vremurilor de altă dată, izul arhaic. Are el o anume chemare anume a lui, un anume farmec, are un murmur, un cântec chiar ca o vrajă pe care îl găsesc în multe scrieri. Din când în când, ecoul lui străbate până la mine în Canada și îi simt parfumul care dă viață vremurilor de altădată și acel atât de des întâlnit „așa este obiceiul la noi ..."